

دهستدریژی سیکیسی بو سهر کیژۆلان

نه‌وال سه‌عداوی
و: ناره‌زوو سابیر

نه‌وال سه‌عداوی

مندالان کاتی له‌ته‌ندروستییه‌کی ته‌واو و ئاسایی له‌دایک ده‌بن، هه‌ست ده‌که‌ن که مرۆڤتیکی کامل و ئاسایی و ریک و پیتکن، به‌لام ئەم هه‌سته بو‌کچان به‌شپوهیه‌کی تر ده‌که‌ویتته‌وه، هه‌ر له‌ساتی له‌دایکبوونه‌وه‌و به‌ر له‌وه‌ی که‌ زمانی گۆ بکات و دوو قسه‌ فیتر ببی، کچه‌ وا هه‌ست ده‌کات که‌ چۆنیه‌تی روانینی خه‌لک و ده‌ورو به‌ر بۆی، گوزارشت و ده‌رپینی نیوچاویان و روانینه‌ تیزه‌کانیان وه‌ک ئه‌وه‌ی که‌ راوی نیچیر بکه‌ن، هه‌ر هه‌مووی ئاماژه‌ به‌وه‌ ده‌ده‌ن که‌ ئه‌و کچه‌ ساوايه، به‌ته‌واوه‌تی له‌دایکبووه‌ و

دهستى له ههوكى ناوه و خنكاندوو به تى تاكو
رزگارى بى و بحه سىته وه.

ريژه‌ي مردنى مندالان له زۆريه‌ي گونده‌كاني
ولانانى عه‌ره‌بىدا به به‌رزى ده‌مىتته وه، ئەمەش
له ئەنجامى نزمى ئاستى ژيان و گوزهران و
په‌روه‌ده و خويندنه‌ويه، به‌لام ئەم ريژه‌يه بۆ كچان
به به‌راورد بۆ كورپان زۆر به‌رزتر ده‌بىته وه، هۆى
ئەمەش زۆر جار له كه‌مته‌رخه‌مىيه وه ده‌بى، به‌لام
ئەم دۆخه له‌هۆى باشتربوونى بارودۆخى ئابورى
و خويندنه‌وه روو له هه‌لكشان ده‌بى، هه‌روه‌ها
جى‌وازى له ريگه‌ي مردنى زارۆيان بۆ كورپان و
كچان به‌خىرايى كه‌م ده‌بىته وه. ره‌نگه كچۆله‌يه‌ك
له‌نيو ئامىزى خىزانىكى خويندنه‌وار و هوشياردا
كه‌متر رووبه‌رووى دلته‌نگى بىته‌وه وه گه‌رمتر و
مرۆقانه‌تر پيشوازى لى بكرى، به‌لام ئەو ساته‌ي
منداله‌كه ده‌ست به‌گاگۆله‌ ده‌كات يا تازه
ده‌كه‌ويتته سه‌رپىيان، ئەوه‌ي ده‌خه‌نه به‌ر گوتى كه
ئەندامانى زاوژى، ده‌بىته مايه‌ي مه‌ترسى و به
ترس و سله‌مىنه‌وه و (بشه) مامه‌له‌ي له‌گه‌ل
ده‌كرى، به‌تايبه‌تيش ئەو ئەندامۆچكه‌ي كه له
دواړۆژى ژيانيدا به‌په‌رده‌ي كچىنى ناوى ده‌بن.

له‌به‌ر هه‌ندى كچان له‌بارودۆخىكى پر له‌ترس
و ورياكرده‌وه په‌روه‌رده ده‌كرين. به‌تايبه‌تى بۆ
ئەوه‌ي په‌يوه‌ندى به‌ده‌ركه‌وتنى يا به‌ركه‌وتنى
(ده‌ستلidan) ئەندامه‌كانى سىكسىيانه‌وه هه‌يه،
هه‌ر ئەو كاته‌ي كه ده‌ستى كچۆله‌يه‌ك، به
هه‌ستكردن يا به‌ده‌ست ليدان له ئەندامه
سىكسىيه‌كانه‌وه، له ساته‌كانى دۆزىنه‌وه يان
زانين و ناسينيدا كه زۆر به‌ئاسايى و ته‌ندروستى

كه‌موكورپيه‌كى هه‌س، ليره‌دا، پرسىيارىك هه‌ر له
بىشكه‌وه تا رۆژى مردنى (ناو گۆر) به‌دوايه‌وه
ده‌لكى: (بۆچى؟). بۆچى براكه‌ي به‌سه‌ريدا فه‌زل
ده‌كرى و به‌چاويكى تر سه‌يرى ئەو ده‌كه‌ن؟
له‌كاتىكدا هه‌ردوو كيان به‌كسانن و ته‌نانه‌ت كچه
له زۆر رووه‌وه يا لانى كه‌م له هه‌ندىك رووه‌وه له
براكه‌ي سه‌ركه‌وتووتره ؟

يه‌كه‌م ده‌ستدرىژى كه كچ له‌نيو كۆمه‌لگادا
ده‌كرىته سه‌رى، ئەو هه‌سته‌يه كه خه‌لك
پيشوازى لى ناكه‌ن بۆ سه‌ر دنيا له‌نيو زۆر
خىزاندا، به‌تايبه‌تى له ديته‌ته‌كاندا، ئەم ساردى
و به‌سووك سه‌يركرده زياتر ده‌بى كه شتىك له
دلته‌نگى و خه‌م و په‌ژاره، نيو خىزانه‌كه
ده‌گرىته‌وه، ته‌نانه‌ت ده‌گاته راده‌ي سزادانى
دايكان، به قسه‌ي سووك و ناره‌واو جنىو و
شه‌پازله ليدان، ته‌نانه‌ت ته‌لاقدانىش. يه‌كىك
له مامۆژنه‌كانم بينى چندان شه‌پازله و شه‌قى
مزرى خوارد، هه‌ر له‌به‌ر ئەوه‌ي بۆ سىيه‌م جار
ده‌چى (مىينه‌ي) بووه و تاقه كورپىكى نه‌بووه،
به‌ريكه‌وتيش گوتىم له ميره‌ده‌كه‌ي بوو هه‌ر
هه‌ره‌شه‌ي ته‌لاقدانى ليده‌كرد ئەگه‌ر جارىكى دى
له‌جىاتى كور كچى بى. باوكه‌كه تا ئەو راده‌يه
رقى له‌م كچه ساوايه ده‌بۆوه، كه واى ليه‌هات
به‌رده‌وام سه‌ركۆنه‌ي ژنه‌كه‌ي بكا و جنىوى
پىبسات ئەگه‌ر به‌باشى چاودىرى و په‌روه‌رده‌ي
منداله‌كه‌ي بكات و ته‌واو مه‌مكى بداتى منداله
كچه‌كه به‌ر له‌وه‌ي (٤٠) رۆژ ته‌واو بكا گىانى
دا... جا نازانم ئەو ساوايه له ئەنجامى
كه‌مته‌رخه‌مى و گوتپىنه‌دان مرد ياخود داىكى

ئەو كچه‌ی كه كه‌سایه‌تی و ئەقل و توانای بۆ بێرکردنه‌وه‌یه‌کی سه‌ربه‌خۆ و نكردبێ، دواجار هه‌ر فه‌رمانی‌کی پێ بدهن جی‌به‌جی‌ی ده‌كات و گو‌پرا‌یه‌لی ده‌كات تا ده‌بیتته‌ بووكه‌ شووشه‌یه‌ك به‌ده‌ستی‌یان‌ه‌وه‌و به‌قوربانیه‌یه‌ك بۆ بپاره‌كانیان. ئیستا ئەمانه‌ كێن (ئەوانی تر) كه ئیمه‌ باسیان ده‌كه‌ین؟ ئەوانه‌ نێرینه‌كانی نیو خه‌یزانه‌كه‌ین، هه‌ندێ جار بێش له‌ ده‌ره‌وه‌ی خه‌یزان كه قۆناغی‌ك له‌ قۆناغه‌كانی ژياندا هاموشۆی یه‌كتر ده‌كه‌ن، ئەم نێرینه‌نه‌ كه ته‌مه‌نیان (له‌نیوان زارۆكایه‌تی تا قۆناغی پیری‌بون) هه‌مووشیان با‌گرا‌وندی جیا‌وازیان هه‌یه‌، ته‌نیا له‌ شتی‌كدا هه‌وبه‌شن، ئەوانه‌ قوربانی كۆمه‌لگایه‌كن كه ره‌گه‌زی نێر و مێ له‌یه‌كتر جیا‌ده‌كه‌نه‌وه‌. سێكس لایان گونا‌ه و شه‌رمه‌زاریه‌یه‌، ده‌بێ هه‌ر له‌ چوارچێوه‌ی گرتیه‌ندێ‌کی ره‌سمیه‌وه‌ په‌رپه‌ر بکری، دوور له‌م چوارچێوه‌ باوه‌ رێگه‌ی پێده‌دری بۆ ئەنجامدانی په‌یوه‌ندی سێكسی، كۆمه‌لگا سێكسی كردن به‌هه‌موو شتیه‌یه‌ك (جگه‌ له‌ خه‌وبینی شه‌وانه‌) هه‌موو رێگایه‌ك له‌ هه‌رزه‌كاران و جحیلان قه‌ده‌غه‌ ده‌كا. ئەمه‌ش وه‌ك ئەوه‌یه‌ كه قوتابخانه‌ دواناوه‌ندییه‌كانی میسر، فیری هه‌رزه‌كاران ده‌كا له‌ به‌شێك به‌ ناو‌نیشانی (داب و نه‌ریته‌كان) هه‌ر لێره‌شدا روونكراوه‌ته‌وه‌ كه ده‌سپه‌ر قه‌ده‌غه‌یه‌، چونكه‌ زیانبه‌خشه‌، ته‌نانه‌ت وه‌ك ئەوه‌ وایه‌ كه له‌گه‌ل سۆزانییه‌ك جوت بووب، له‌به‌ر ئەوه‌ گه‌نجان، هه‌یج رێگه‌یه‌کی دیکه‌یان نییه‌، جگه‌ له‌ چاوه‌رێ‌کردن (به‌رۆژوو‌بون). تا بتوانن ئەو بره‌ پاره‌یه‌ كۆیکه‌نه‌وه‌و بتوانن (به‌پێی

لای هه‌موو مندالێك رووده‌دات، ئەمه‌ رێگه‌ی زانین و ناسینیان بۆ شته‌كان به‌رجه‌سته‌ ده‌كات. تا ئەو ده‌مه‌ی خه‌یرا به‌ شه‌پازله‌یه‌کی تووندی، به‌ده‌ستی دایكه‌ و ریا و هۆشیاركه‌ره‌وه‌یه‌ هه‌ندێ جار بێش له‌ لایه‌ن باوكیه‌یه‌وه‌ سزا ده‌دری. له‌وانه‌شه‌ ئەو مندالێ له‌ پێ شه‌پازله‌یه‌کی به‌رده‌م و چاو بکه‌وی، وه‌لێ دایك و باوكی زاناو هۆشیار ره‌نگه‌ ته‌نیا به‌خه‌یرا و ریاكردنه‌وه‌یه‌ك، یا به‌ وشه‌یه‌کی تێژكاره‌که‌ بپێتته‌وه‌.

فیری‌بون و په‌روه‌رده‌ له‌ كۆمه‌لگای عه‌ره‌بیدا، بریتیه‌یه‌ له‌ زنجیره‌یه‌ك له‌ ئاگاداری و وریا‌کردنه‌وه‌و سلك‌کردنه‌وه‌ی به‌رده‌وام، بۆ ئەو شتانه‌ كه‌وا ده‌زانری زیانبه‌خش و بقه‌ن، یا قه‌ده‌غه‌ و حه‌رام‌كراون، یا ناشیرین و نا‌ره‌وا و شه‌رمه‌زاریه‌یه‌ یا كار له‌به‌ر ئەوه‌ی له‌سه‌ر شارده‌نه‌وه‌و خه‌فه‌کردنی هه‌زو ئاره‌زووه‌كانیان په‌روه‌رده‌ ده‌كرین. پاشان به‌تال‌کردنی خود له‌ هه‌زو ئاره‌زووه‌ پێداوێستییه‌ راسته‌قینه‌و به‌نه‌ره‌تییه‌كان كه‌ په‌یوه‌سته‌ به‌ خودیه‌یه‌وه‌ تا ئەو بۆشاییه‌ كه‌به‌هه‌زی ئەوانیتر دروست بووه‌ پێر بکریته‌وه‌ له‌به‌ر ئەوه‌ فێرکردن و په‌روه‌رده‌کردنی كچان بۆ پرۆسه‌یه‌کی له‌ناو‌بردن و رووخاندن ده‌گۆریت، یا بۆ خنكانی‌کی پله‌ پله‌یی (تدریجی) بۆ بیرو كه‌سایه‌تییه‌كه‌ی ده‌گۆریت به‌جۆرێك ته‌نه‌ها دیوی ده‌ره‌وه‌ی به‌ساغی ده‌مینیتته‌وه‌، تا ده‌بیتته‌ قالبی‌کی بێ ژیان و كه‌ خوتین و گوشت و ئیسقانی تیدابێ وه‌ك بووكه‌ شووشه‌یه‌کی پلاستیکی كه‌ به‌قورمیش كار بكا ده‌جولیتته‌وه‌.

شەرع) و ئايىن و فەرموودەكانى پىتەمبەر ھاوسەرگىرى بىكەن. وەلى بەويىپىيە كە پاشەكە وتكىردنى بىرىك پارە (كەم يا زۆر) لە لايەن گەنجىكەو ئەمە چاوەروانىيەكى زۆرى دەوى چەند سالتىك لە خويندن و كار كردن دەخايەنى، بەتايىبەتى لە شارەكاندا، بۆيە تەمەنى ھاوسەرگىرى بەبەرورد لەگەل لادىكان زىاتر بەرز بۆتەو، چونكە كورپو كچانى خىزانە دەولەمەندەكان دەتوانن زووتر زەواج بىكەن، بەلام بۆ گەنجانى تر ئەو فاكتهرە رىگرەكان سەربارى خويندن و كار پەيدا كردن لە چەند روويەكى دىكەو خۆى دەنوئى، وەك بەرزبوونەو يەكەى زىادى لە برە پارەى گوزەران و نەبوونى كوئىخە خانوو و گرانى كرىتى خانوو. ئەنجامىش زىادبوونى ژمارەى ئەو لاوانەيە كە بەهۆى گرفتى ئابوورىيەو ناتوانن زەواج بىكەن. تا لە ئەنجامدا دەبىتە فراوانبوونى جىاوازى نىوان زوو پىتەمبەرىش تىنى بايۆلۆجى و پىداوئىستىيان بۆ سىكس لەلايەكەو پىتەمبەرىش تىنى ئابوورى دەرفەتىيان بۆ زەواج لەلايەكە دىكەو. بەپىتى ئەم جىاوازىيە بەرپىزەيەكى مامناوئەندى بۆ ۱۰ سالت قوول دەبىتەو لەبەر ئەو ئەم پرسىبارە سەر هەلەدا گەنجان چۆن پىداوئىستىيە سىكسىيەكانىيان لەم ماويەدا بەئاسانى تىر بىكەن. لە كۆمەلگايەك لە مەترسى دەستپەر لىدان ئاگادارىيان دەكاتەو وەلايان قەدەغە دەكا، چونكە زىانى بۆ جەستەو عەقل هەيە، جگە لەرپىنەدان لە پەيوەندى سىكسى لەگەل سۆزانييەك بەهۆى

مەترسى بۆ تەندروستى و نەخۆشىيەو، بەتايىبەتىش لەگەل خىرا بلاو بوونەو يە چەندان نەخۆشى ئەندامەكانى زاوئى، چونكە سۆزانى و بەرەللايى لە زۆرىيە و لاتە عەرەبىيەكاندا بەپىتى ياسا قەدەغەيە سەربارى گرانى پارەى سۆزانييەك كە ئىستا ئەويش بۆ زۆرىيە گەنجان پارەيەكى زۆرە، هەرودەها كۆمەلگاش بەتوندى بەرپەرچ و رىگرى لە پەيوەندى سىكسى لە نااسايى و لە دەروەى چوارچىوئەى ھاوسەرگىرى دەكا.

ئەمەش لاوان بى چارەسەر كردنى هەموو كىشەو گرفتهكانىيان دەهتەنەو. لەگەل هەموو ئەمانەدا كورپ يا پىياو لەم كۆمەلگايە تەنيا كچىك، كە لەبەردەمىيەتى، خوشكە بچووكەكەيەتى لە زۆرىيە مائەكان كچ لە پارچەيەك دەخوئى كە لە تەنىشت براكەيەتى يا لە نزيك يا لە هەمان چەريا و پىخەف، دەستى براكەى بەردەستى دەكەوئى كەكچەكە لە شىرىن خەودايە، يا بەخەبەرە، جىاوازىيەكى وا زۆر لە هەردوو دۆخەكەدا نىيە، چونكە كچە ناتوانن بەرامبەر براگەورەكەى بوەستى، ئەمەش بەهۆى ئەو دەسەلاتەى كە عورف و ياسا رىگەى پىداو، يا ترسى لە خىزانەكەى يا لە ئەنجامى هەستىكى قوولنى بەتاوان و كونا، كە لەراستىيەكەو هەلەدەقوولنى كە هەندىك چىژ و لەزەتى لەدەست بەركەوتن بىنىو، يا لەبەر ئەو يە ئەو تەنيا كچۆلەيەكە تواناى تىگەيشتن و دووكردنى تەواوى نىيە بەو يە چى لىتى رووداوە. زۆرىيە كچان دووچارى ئەم جۆرە رووداوانە يا لەشپوئەيا

جۆره ده‌ستدریژی و لاقه‌کردنه سیکیسییانه عاده‌ته‌ن به‌زۆری له‌گه‌ڵ کچی به‌ته‌مه‌ن بچووک (کچۆله) یا گه‌وره‌تر (پێگه‌یشتوو) رووده‌دات. ئەوا له‌پێگه‌ی پرۆسه‌یه‌که‌وه که پیتی ده‌وتریت (له‌بیرکردنی یادگارییه‌کانی کاتی مندالی) له‌یاد ده‌کا. یادگه‌ی مرۆیی توانایه‌کی ئاسانی هه‌یه‌ بۆ له‌بیرچوونه‌وه‌ی ئەو شتانه‌ی که ئاره‌زووی له‌بیرچوونیان ده‌کا، به‌تایبه‌تیش ئەگه‌ر په‌یوه‌ندی به‌رووداوی ئازاره‌خش (زیانبه‌خش) بێ یا په‌شیمانی و هه‌ست به‌تاوانکردنی له‌گه‌ڵدای، ئەمه‌ش به‌تایبه‌ته‌ی بۆ هه‌ندی رووداوی دیاریکراوی که له‌قوناغی زارۆکایه‌تی ئەنجام ده‌دری، که که‌س نه‌یدۆزیته‌وه، به‌لام و نکرکردنی یاده‌وه‌ری له‌زۆریه‌ی کاته‌کاندا ته‌واونای، چونکه شتیکی به‌شاراوه‌یی له‌ نه‌ست (ناناگایی) ده‌مینیته‌وه له‌وانه‌شه بۆ سه‌ر چینی سه‌ره‌وه (رووکار) بۆ هه‌ر هۆیه‌ک، یا له‌میانه‌ی ته‌نگه‌یه‌کی ژیری یا مه‌عنه‌وی ده‌ریکه‌وی.

سه‌رچاوه

المراة و الجنس في المجتمعات الاسلامیة
اعداد بینار ایلکارکان. ترجمه‌ معین امام. دار
المدی للثقافة و النشر ط ١ سنة ٢٠٠٤ ص ٣٢٦-
٣٣١

زۆر جی‌او‌زتر ده‌بنه‌وه، ئەمه‌ش به‌پیتی بارودۆخی نیرینه. مه‌به‌ست له‌نیرینه (کور) ه یا برایه یا کوره‌خال و کوره‌مامه،. یا خال یا کو با پیرو ته‌نانه‌ت باوکیش ئەگه‌ر هه‌ر تاکیکی خیزانه‌که‌ش نه‌بێ ئەوا ره‌نگه‌ پینا و یا ده‌رگاوان یا پاسه‌وانی باله‌خانه یا مامۆستا یا کوره‌ دراوسی یا هه‌ر پیاویکی تر.

چه‌ندان رووداوی ده‌ستدریژی له‌م جۆره‌ بێ به‌کاره‌ینانی هه‌یز (بێ په‌نابردنه‌ به‌ر هه‌یز) رووده‌دا، به‌لام ئەگه‌ر کچه‌ گه‌وره‌و پێگه‌یشتوو بو، ئەوا به‌ره‌هه‌لستی ده‌کا، له‌م کاته‌شدا ده‌ستدریژی‌که‌ر په‌نا ده‌باته‌ به‌ر ره‌فتار ناسکی و نه‌رمونیانی و فیل. یا هه‌یزی جه‌سته‌و بازوو. زۆریه‌ی جاریش کچه‌ دیته‌ ژیر بار و ملکه‌چ ده‌بێ و ده‌ترسی سکا‌لا بۆ که‌سی بکا، چونکه سزاکه ئەگه‌ر هه‌بوو له‌کو‌تاییدا هه‌ر به‌سه‌ر ئەودا ده‌شکیته‌وه. ته‌نیا ئەوه ناموس و که‌رامه‌ت و کچینی (پاکیزه‌یی) یه‌که‌ی له‌ده‌ست ده‌دا، به‌لام پیاوه‌که هه‌یچی له‌ده‌ست ناچێ. گه‌وره‌ترین و توندترین سزاش که بێته‌ رتی (ئەگه‌ر تاکیکی نیو خیزانه‌که‌ی بیت) له‌وه زیاتر نییه‌ که بیخوازی و ببیته‌ هاوسه‌ری. زۆریه‌ی خه‌لک و ده‌زانن که ئەم جۆره رووداوانه زۆر ده‌گمه‌نن یا نائاساییه، به‌لام له‌راستیدا ئەمه زۆر رووده‌دا، به‌لام به‌په‌رده‌پۆشی و شاراوه‌یی ده‌مینیته‌وه، یا له‌نیو قوولایی ده‌روونی کچه‌که ده‌مینیته‌وه، چونکه جورته‌ت ناکات به‌یه‌کێک بلتی چی به‌سه‌ر هاتوو، وه‌ک چۆن پیاو پیاو دان به‌وه‌دانانی که‌چی به‌سه‌ر ئەو کچه‌ هه‌ناوه، به‌و پیتییه‌ی که ئەم